

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 05. 2021, sp. zn. 24 Cdo 638/2021, ECLI:CZ:NS:2021:24.CDO.638.2021.1

Číslo: 16/2022

Právní věta:

Pohledávka zástavního věřitele za třetími osobami zajištěná zástavním právem na majetku zůstavitele se při nařízené likvidaci dědictví uspokojuje bez ohledu na její splatnost.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.05.2021

Spisová značka: 24 Cdo 638/2021

Číslo rozhodnutí: 16

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Likvidace dědictví, Zástavní právo (o. z.)

Předpisy: § 175v odst. 1, 2 písm. c) o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 1997, sp. zn. [2 Cdon 967/97](#), uveřejněné pod číslem 46/98 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. [21 Cdo 3537/2012](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. [21 Cdo 1611/2013](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2015, sp. zn. [21 Cdo 1346/2014](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2015, sp. zn. [21 Cdo 1180/2014](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. [21 Cdo 4543/2018](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. [30 Cdo 4962/2016](#)

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání věřitelky 11)[banky], zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 10. 2020, sp. zn. 10 Co 1273/2018, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Řízení o dědictví po I. S., zemřelé dne 2. 12. 2013, bylo zahájeno usnesením Okresního soudu ve Frýdku-Místku (dále jen „okresní soud“ nebo „soud prvního stupně“) ze dne 27. 12. 2013, č. j. 46 D 1183/2013-3, a provedením úkonů v řízení o dědictví po zůstavitelce byla pověřena (dle § 38 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, dále jen „o. s. ř.“) JUDr. R. N., notářka ve F.

2. Poté, co bylo zjištěno, že zůstavitelka nezanechala závěť a že všichni v úvahu přicházející dědici ze zákona dědictví odmítli, a co byl proveden soupis aktiv a pasiv dědictví, okresní soud dále jednal s Českou republikou, jíž má připadnout dědictví podle ustanovení § 462 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, dále jen „obč. zák.“). Usnesením ze dne 9. 2. 2016, č. j. 46 D 1183/2013-172, určil obvyklou cenu dědictví částkou 501 946 Kč, výši dluhů částkou 1 109 121,40 Kč a výši předlužení dědictví částkou 607 175,40 Kč. Usnesení nabylo právní moci dne 25. 2. 2016.

3. Následně okresní soud usnesením ze dne 29. 2. 2016, č. j. 46 D 1183/2013-177, které nabylo právní moci dne 17. 3. 2016, v souladu s § 175t o. s. ř. nařídil likvidaci dědictví a vyzval věřitele, aby mu ve lhůtě jednoho měsíce od vyvěšení usnesení na úřední desce soudu oznámili své pohledávky vůči zůstavitelce k datu jejího úmrtí s tím, že pohledávky, které nebudou při likvidaci dědictví uspokojeny, zaniknou.

4. Okresní soud usnesením ze dne 7. 11. 2018, č. j. 46 D 1183/2013-342, rozhodl, že se výtěžek likvidace dědictví dosažený zpeněžením majetku zůstavitelky v celkové výši 325 946 Kč rozvrhuje tak, že z tohoto výtěžku budou uhrazeny postupně pohledávky podle těchto skupin: a) pohledávky odpovídající 100 % nákladů řízení v souvislosti se zpeněžením majetku, tj. náklady soudního exekutora Mgr. J. K., LL. M., Exekutorský úřad F., za provedení dobrovolných dražeb ve výši 21 166,89 Kč, b) pohledávky odpovídající 100 % nákladů zůstavitelčiny nemoci a přiměřených nákladů jejího pohřbu v podobě pohledávky vypravovatelky pohřbu, zůstavitelčiny dcery B. K., z titulu již uhrazených přiměřených nákladů za pohřeb zůstavitelky ve výši 25 200 Kč, c) pohledávky zajištěné zástavním právem, zadržovacím právem, převodem práva nebo postoupením pohledávky, a to konkrétně pohledávka zůstavitelčina otce V. B., z titulu dohody o narovnání ze dne 3. 7. 2010 v přihlášené výši 500 000 Kč, zajištěné zástavním právem smluvním zapsaným v katastru nemovitostí, evidovaným u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, Katastrální pracoviště F., na listu vlastnictví 1 pro katastrální území S., obec F., v oddíle C, dle smlouvy o zřízení zástavního práva ze dne 13. 7. 2010, s právními účinky vkladu práva ke dni 14. 7. 2010, s tím, že tato pohledávka bude uspokojena v rozsahu 55,91 %, tedy v částce 279 579,11 Kč. Okresní soud též vyslovil, že d) pohledávky nedoplatků výživného nebyly přihlášeny a další skupiny pohledávek, tj. e) pohledávky daní a poplatků, pojistného na veřejném zdravotní pojištění a pojistného na sociálním zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti a f) ostatní pohledávky se neuspokojují (výrok I usnesení). Dále okresní soud rozhodl o přiznání odměny za provedení řízení ve výši 17 710 Kč notářce JUDr. R. N., se sídlem ve F., kterou je povinna uhradit „Česká republika-stát, prostřednictvím účtárny Okresního soudu ve Frýdku-Místku“ (výrok III usnesení), a následně rozhodl, že nikdo z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV usnesení). Pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že usnesení okresního soudu neobsahovalo výrok pod označením II.

5. Okresní soud vycházel ze zjištění, že poté, co byla nařízena likvidace dědictví, soudní exekutor Mgr. J. K., LL. M., Exekutorský úřad F., provedl dobrovolnou dražbu souboru movitých věcí a

spoluvlastnického podílu zůstavitelky na blíže označených nemovitostech, a shromáždil tím výtěžek v celkové výši 325 946 Kč. Okresní soud proto postupoval podle § 175v odst. 1 o. s. ř. a výtěžek likvidace rozvrhl mezi věřitele podle pravidel určených v odstavcích 2 a 3 téhož ustanovení. Do skupiny a) zařadil pohledávku nákladů řízení vzniklých státu v souvislosti se zpeněžením majetku, do skupiny b) náklady pohřbu zůstavitelky, do skupiny c) zahrnul pohledávky zajištěné zástavním právem, zadržovacím právem, převodem práva nebo postoupením pohledávky - v dané věci představované přihlášenou pohledávkou otce zůstavitelky V. B. ve výši 500 000 Kč, kterou bylo možno uspokojit jen zčásti. Zbývající část dané pohledávky, další pohledávky téže skupiny s méně příznivým pořadím a ostatních skupin pohledávek nemohly být ani zčásti uspokojeny, neboť uspokojením pohledávek předcházejících věřitelů byla zcela vyčerpána „cena rozvrhovaného výtěžku“. Pokud šlo o pohledávku ve výši 670 664,69 Kč, kterou přihlásila věřitelka 11) [dále jen „banka“], z titulu práva na uspokojení dluhu třetí osoby ze zajištění (tj. práva váznoucího na majetku zůstavitelky) dle zástavní smlouvy ze dne 26. 9. 2002, pak okresní soud uvedl, že zástavní dlužník, pokud není současně osobním dlužníkem, je povinen pasivně strpět uspokojení dluhu osobního dlužníka z výtěžku zpeněžení zástavy, nikoliv však aktivně plnit dluh za osobního dlužníka proto, že ten jej řádně a včas neuhradil. Jde tak o pohledávku, která podle názoru okresního soudu „nemá být v rámci rozvrhu výtěžku zpeněžení vůbec uspokojena (...), případně by mohla být uhrazena společně s ostatními pohledávkami“ skupiny f), jelikož sice „vyplývá z existujícího zástavního práva, nicméně sama není zajištěna zástavním právem“. Okresní soud v té souvislosti odkázal i na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. [21 Cdo 3537/2012](#), ve kterém se měl dovolací soud „přiklonit k doslovnému výkladu ustanovení § 175v odst. 2 písm. c) o. s. ř.“ a měl též zdůraznit, „že rozvrh se netýká jakýchkoliv věřitelů, ale jediné věřitelů zůstavitele“.

6. K odvolání věřitelky 11) [banky], Krajský soud v Ostravě v záhlaví označeným rozhodnutím usnesení okresního soudu potvrdil (výrok I usnesení odvolacího soudu) a dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II usnesení odvolacího soudu). Odvolací soud především v rámci nařízeného jednání doplnil dokazování ve vztahu k pohledávkám na náklady pohřbu a k pohledávkám zajištěným zástavním právem, konkrétně ve vztahu k přihlášené pohledávce otce zůstavitelky V. B. a banky. Odvolací soud zdůraznil, že rozsah výtěžku zpeněžení majetku zůstavitelky ani existence pohledávek jednotlivých přihlášených věřitelů nebyla sporná, stejně tak otázka uspokojení pohledávek ve skupinách a) a b). Za stěžejní považoval odvolací soud otázku, zda lze ve skupině c) před pohledávkou věřitele 8) otce zůstavitelky V. B. z titulu dohody o narovnání ze dne 13. 7. 2010 ve výši 500 000 Kč zajištěnou zástavním právem, uspokojit přednostně pohledávku věřitelky 11) [banky], za třetími osobami - dlužníky R. H., P. H. a R. H. (dále v textu společně označeni jen jako „dlužníci“ nebo „úvěroví dlužníci“) z titulu smlouvy ze dne 2. 7. 2002, o poskytnutí hypotečního úvěru (dále též jen „úvěrová smlouva“) uzavřené mezi těmito dlužníky a bankou). Pro pohledávku z úvěrové smlouvy bylo zřízeno zástavní právo na základě zástavní smlouvy ze dne 26. 9. 2002 (dále jen „zástavní smlouva“) s tehdejšími zástavci J. Z. a M. Z. ve prospěch banky jako zástavního věřitele. Na základě později uzavřené kupní smlouvy ze dne 7. 11. 2007 mezi R. H. a P. H. jako prodávajícími a J. S. jako kupující odvolací soud zjistil, že prodávající prodali podíl v rozsahu ideální poloviny zastavených nemovitostí zapsaných na LV č. 1 u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, katastrální pracoviště F. a kupující se zavázal splnit závazek prodávajících vůči bance do částky ve výši 300 000 Kč. Z navazující kupní smlouvy uzavřené dne 10. 6. 2008 mezi J. S. jako prodávající a zůstavitelkou I. S. jako kupující odvolací soud dále zjistil, že prodávající paní J. S. se v souvislosti s uzavřením smlouvy o převodu předmětné nemovitosti zavázala splnit závazek vůči bance, v plné výši. V této kupní smlouvě je konstatováno, že zástavní věřitel [banka] udělil dne 14. 4. 2008 souhlas s převodem předmětných nemovitostí na kupující. V obou kupních smlouvách je konstatována existence zástavního práva pro banku. Nebylo však zjištěno, že by obligační závazek k úhradě úvěrového dluhu nebo jeho části na sebe převzala zůstavitelka I. S.. Odvolací soud dále z výpisu z katastru nemovitostí prokazující stav evidovaný k datu 22. 1. 2014 zjistil, že předmětné nemovitosti byly (stejně jako v době smrti zůstavitelky) evidovány ve spoluvlastnictví R. H. a I. S.,

každý z nich byl spoluvlastníkem ideální jedné poloviny předmětných nemovitostí, na nichž vážne ve vztahu k podílu I. S. omezení vlastnického práva v podobě smluvního zástavního práva pro pohledávku banky ve výši 664 000 Kč. Odvolací soud poté konstatoval, že takto zřízené zástavní právo věřitelky 11) [banky] (s právními účinky vkladu práva ke dni 2. 10. 2002) předchází zástavnímu právu věřitele 8) otce zůstavitelky V. B. (s právními účinky vkladu práva ke dni 14. 7. 2010).

7. V rovině právního posouzení se odvolací soud neztotožnil s námitkou věřitelky 11) [banky], že její pohledávka má být uspokojována bez ohledu na stav splácení či nesplácení úvěru úvěrovými dlužníky. S odkazem na závěry plynoucí z usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. [29 Cdo 549/2007](#), podle nichž pro posouzení otázky, zda a v jakém ohledu se zástavní právo může projevit jako dluh zatěžující dědictví, je určující, zda ke dni smrti zůstavitele již zůstavitel měl povinnost z titulu zástavního práva strpět uspokojení dluhu osobního dlužníka z výtěžku zpeněžení zástavy. Odvolací soud proto nesouhlasil se závěrem soudu prvního stupně, že daná pohledávka by případně mohla být uhrazena společně s ostatními pohledávkami ve smyslu ustanovení § 175v odst. 2 písm. f) o. s. ř., jelikož sice vyplývá z existujícího zástavního práva, nicméně sama není zajištěna zástavním právem. Pro závěr o existenci povinnosti zůstavitelky strpět uspokojení závazku z úvěrové smlouvy z výtěžku prodeje nemovitosti sloužící jako zástava bylo podle odvolacího soudu rozhodné zjištění, že v rámci úvěrové smlouvy se dlužníci zavázali zajistit úvěr zřízením zástavního práva na předmětné nemovitosti, že se smluvní strany dohodly na splacení úvěru formou anuitních splátek nejpozději do 20. 5. 2022, a že pod bodem VIII. úvěrové smlouvy se smluvní strany dále dohodly, že poruší-li dlužníci závažným způsobem své povinnosti stanovené smlouvou, může banka od smlouvy odstoupit či požadovat okamžité splacení jistiny úvěru včetně příslušenství. Vycházeje ze znění bodu V. zástavní smlouvy odvolací soud připomenul, že zástavní věřitel má právo na uspokojení své pohledávky z výtěžku zpeněžení předmětu zástavy, pokud pohledávka byla po své splatnosti splněna jen částečně, nebo jestliže nebyla splněna včas. Z upomínek věřitelky 11) [banky], přitom vyplynulo, že ještě před úmrtím zůstavitelky byli úvěroví dlužníci vyzýváni k úhradě dlužných splátek, úvěr tedy nebyl řádně splácen. Bance tak náleželo podle článku VIII. úvěrové smlouvy oprávnění od úvěrové smlouvy odstoupit, nebo požadovat po úvěrových dlužnících plnění v celém rozsahu. Odvolací soud dále zdůraznil, že přes opakované výzvy dlužníkům věřitelka 11) [banka], neprokázala, že by zůstavitelku za jejího života vyzval ke splnění povinností strpět tzv. uhrazovací funkci zástavy. Odvolací soud proto dospěl k závěru, že zůstavitelce nevznikla povinnost strpět uspokojení ze zástavy, potud podpůrně odkázal na závěry vyjádřené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. [21 Cdo 616/2005](#), ze kterých vyplývá, že pro vznik nároku na uspokojení ze zástavy není významné, kdy zástavní věřitel mohl od smlouvy odstoupit nebo smlouvu vypovědět a požadovat okamžité vrácení úvěru, ale zda a kdy se rozhodl svého oprávnění využít, a zda a kdy ho skutečně využil. Proto je podle odvolacího soudu namíste z výtěžku získaného v likvidaci dědictví poměrně uspokojit další smluvním zástavním právem zajištěnou pohledávku v pořadí vyplývajícím z ustanovení § 175v odst. 2 písm. c) o. s. ř., konkrétně pohledávku věřitele 8) otce zůstavitelky V. B. Odvolací soud dále odůvodnil výrok o nákladech řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podala věřitelka 11) [banka], dovolání s tím, že nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1, věta první o. s. ř.) ze strany odvolacího soudu spatřuje v judikatorně dosud neřešené otázce (§ 237 o. s. ř.) postavení zástavního věřitele v rámci rozvrhu majetku při likvidaci dědictví vůči zůstaviteli, který byl zástavcem, ale současně nebyl obligačním dlužníkem věřitele, a tedy výkladu § 175v odst. 2 písm. c) a odst. 3 o. s. ř. Dovolatelka konkrétně namítá, že ačkoliv tvrdila a prokázala nikým nezpochybnovanou pohledávku po splatnosti vůči úvěrovým dlužníkům, jejíž výše činila ke dni smrti zůstavitelky 267 506,43 Kč, pak s touto její argumentací se

odvolací soud nijak nevypořádal. Za situace, kdy byla nařízena likvidace dědictví, nepřechází vlastnické právo k zastavené nemovitosti ani dluhy na dědice, ale dochází ke zpeněžení majetku, včetně zastavených nemovitostí, a to bez ohledu na to, zda je pohledávka zajištěná zástavním právem splácena, a zda si takový postup věřitel přeje. Pravidelným následkem probíhající likvidace dědictví je zánik zajištění zpeněženého majetku zůstavitele, stejně jako zánik v likvidaci neuspokojených pohledávek věřitelů. Do probíhající likvidace dědictví se dovolatel přihlásil s pohledávkou zajištěnou zástavním právem, když jeho zástavní právo i podle závěrů odvolacího soudu svými časovými účinky vzniku předcházelo zástavnímu právu věřitele 8) otce zůstavitelky V. B. Mluví-li zákon o věřiteli zůstavitele, pak podle dovolatele nelze toto ustanovení vykládat v neprospěch věřitelů zástavních. Jednalo by se o nezákonné krácení jejich na uspokojení pohledávky z titulu existence zástavního práva v případě nuceného prodeje nemovitosti, na níž zástavní právo vázne, přičemž pohledávka zajištěná zástavním právem by nebyla uspokojena z výtěžku zpeněžení, a to přesto, že byl věřitel dostatečně obezřetný a zajištění svého dluhu zřízením zástavního práva k nemovitosti pojistil. Nárok na uspokojení pohledávky v projednávané věci dovolatelka odvíjí právě a jedině od svého postavení zástavního věřitele a od postavení zůstavitelky jako zástavního dlužníka. Úprava rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku zůstavitele mezi věřitele při likvidaci dědictví nerozlišuje, zda pohledávky zajištěné zástavním právem mají být splatné či nikoliv, ale je třeba přistoupit k jejich uspokojení výlučně podle pořadí jejich vzniku. Povinnost strpět uspokojení dluhu osobního dlužníka z výtěžku zpeněžení zástavy nastupuje okamžikem nařízení likvidace dědictví, v jejímž rámci dochází k nucenému zpeněžení nemovitosti. Právním důvodem zpeněžení nemovitostí v rámci probíhající likvidace dědictví proto podle dovolatelky nebylo prodlení obligačního dlužníka s plněním úvěrové smlouvy, nýbrž samotná smrt zůstavitelky spojená s nařízením likvidace dědictví. Dovolatelka připodobňuje své postavení k exekuční dražbě nemovitosti, kdy rovněž dochází k výplatě zajištěného věřitele z rozvrhu majetkové podstaty povinného bez ohledu na to, zda je zajištěná pohledávka splatná. Názor odvolacího soudu by podle dovolatelky, dovedeno ad absurdum, každého zástavního věřitele stavěl do pozice, kdy by pro ochranu svých oprávněných zájmů byl nucen smluvně ošetřit splatnost své úvěrové pohledávky vždy nejpozději ke dni úmrtí zástavního dlužníka, a to dokonce i v případě, kdy by úvěrový dlužník řádně a včas svůj závazek splácel. Judikatura Nejvyššího soudu, na níž odvolací soud (i soud prvního stupně) odkázaly, podle dovolatelky neřeší spornou otázku, nadto tam učiněné závěry nelze vztáhnout na řízení o likvidaci dědictví. Dovolatel proto navrhoval, aby Nejvyšší soud dovoláním napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, nebo aby sám napadené usnesení změnil tak, že bude pohledávka dovolatelky z rozvrhu uspokojena „v rozsahu výtěžku zpeněžení nemovitosti“, tedy v částce 279 579,11 Kč.

9. Vyjádření k dovolání podáno nebylo.

III. Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací konstatuje, že projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat (s přihlédnutím k tomu, že zůstavitelka I. S. zemřela dne 2. 12. 2013) podle předpisů účinných ke dni smrti zůstavitelky, tj. podle o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. Čl. II bod 3. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Při dědění se přitom použije právo platné v den smrti zůstavitelky, tedy obč. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2013 (§ 3069 obč. zák.). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), se Nejvyšší soud České republiky zabýval otázkou jeho přípustnosti.

11. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

12. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

13. Z hlediska skutkového stavu bylo v poměrech projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění přezkumu odvolacího soudu nepodléhá – srov. § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 větu první o. s. ř.), že na výše popsanych nemovitostech vázla v rozsahu spoluvlastnického podílu zůstavitelky zástavní práva, a to ve vztahu ke smluvnímu zástavnímu právu zřízeném ve prospěch věřitele 8) otce zůstavitele V. B., kde zůstavitelka byla osobním i zástavním dlužníkem, a současně ve prospěch věřitelky 11) [banky], již sice svědčilo z hlediska vzniku zajištění tzv. lepší pořadí, avšak zůstavitelka byla pouze zástavním dlužníkem.

14. Za tohoto stavu věci závisí napadené usnesení odvolacího soudu na vyřešení právní otázky, zda je možno v rámci probíhající likvidace dědictví uspokojit přihlášeného věřitele, jemuž svědčí zástavní právo na nemovitosti ve vlastnictví (spoluvlastnictví) zůstavitele i tehdy, jestliže do doby smrti zůstavitele vůči němu neučinil žádné procesní kroky, jež by směřovaly k realizaci (uhrazovací funkce) zástavního práva. Vzhledem k tomu, že uvedená právní otázka nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud ve všech souvislostech řešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání věřitelky proti usnesení odvolacího soudu je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které bylo provedeno bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

16. Je-li dědictví předloženo a nedojde-li k dohodě o přenechání předloženo dědictví věřitelům k úhradě zůstavitelových dluhů, soud na návrh nebo i bez návrhu usnesením nařídí likvidaci dědictví; stejně soud postupuje, jestliže stát navrhl likvidaci dědictví proto, že věřitel odmítl přijmout na úhradu své pohledávky věc z dědictví (srov. § 471 odst. 2 a § 472 odst. 2 obč. zák. a § 175t odst. 1 o. s. ř.).

17. Podle § 175t odst. 2, věty první o. s. ř. vydá soud usnesení o nařízení likvidace, ve kterém vyzve věřitele, aby mu oznámili své pohledávky ve lhůtě, kterou v usnesení stanoví, a upozorní je, že pohledávky, které nebudou při likvidaci uspokojeny, zaniknou.

18. Nařízení likvidace dědictví má za následek, že veškerý majetek, o němž se podařilo zjistit, že patřil zůstaviteli, soud zpeněží a výtěžek získaný zpeněžením zůstavitelova majetku bude rozvržen mezi věřitele zůstavitele. Způsoby, jimiž lze provést zpeněžení zůstavitelova majetku, jsou vypočteny v ustanovení § 175u odst. 1 o. s. ř.

19. Dojde-li ke zpeněžení majetku zůstavitele, soud provede rozvrh jeho výtěžku mezi věřitele (§ 175v odst. 1 o. s. ř.). Z výtěžku zpeněžení zůstavitelova majetku se uhrazují pohledávky postupně podle těchto skupin (§ 175v odst. 2 o. s. ř.):

- a) pohledávky nákladů řízení vzniklých státu v souvislosti se zpeněžením majetku,
- b) pohledávky nákladů zůstavitelovy nemoci a přiměřených nákladů jeho pohřbu,

c) pohledávky zajištěné zástavním právem, zadržovacím právem, převodem práva nebo postoupením pohledávky,

d) pohledávky nedoplatků výživného,

e) pohledávky daní a poplatků, pojistného na veřejné zdravotní pojištění a pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pokud nebyly uspokojeny jako pohledávky třetí skupiny,

f) ostatní pohledávky.

20. Nelze-li plně uspokojit pohledávky patřící do téže skupiny, uspokojí se poměrně, ve skupině c) se však pohledávky uspokojují podle jejich pořadí, přičemž pohledávky zajištěné zadržovacím právem se uhradí před ostatními pohledávkami; pro pořadí je rozhodující den, kdy právo zajišťující pohledávku vzniklo (srov. § 175v odst. 3 o. s. ř.), aniž by se přihlíželo (s výjimkou pohledávek zajištěných zadržovacím právem nebo přednostním zástavním právem) také k tomu, z prodeje jakého předmětu zajištění byl výtěžek dosažen (srov. právní názor vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. [21 Cdo 3537/2012](#)).

21. Z výše citovaných zákonných ustanovení je zcela zřejmé, že se pohledávky věřitelů zůstavitele uhrazují z výtěžku zpeněžení majetku zůstavitele postupně podle skupin uvedených v § 175v odst. 2 o. s. ř., že pohledávky patřící do následující skupiny mohou být uhrazeny jen tehdy, byly-li plně uspokojeny pohledávky patřící do vyšší (předcházející) skupiny, a že nestačí-li výtěžek k úhradě všech pohledávek patřících do stejné skupiny, uspokojují se tyto pohledávky poměrně (zásada proporcionality), s výjimkou pohledávek patřících do skupiny c), v níž se uplatňuje zásada priority (až na pohledávky zajištěné zadržovacím právem, kterých v projednávané věci není), tedy lepší pořadí v této skupině má ta pohledávka, která byla zajištěna dříve.

22. Podle ustanovení § 175v odst. 4 o. s. ř., pravomocným skončením likvidace zaniknou proti dědicům neuspokojené pohledávky věřitelů a jejich zajištění (majetkem zůstavitele). Rovněž zanikají zástavní práva (ta, jež zatěžují majetek zůstavitele) zajišťující pohledávky, jejichž dlužníkem je osoba odlišná od zůstavitele.

Podle § 152 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2002 (neboť zástavní smlouva mezi dovolatelkou a J. Z. a M. Z. byla uzavřena dne 26. 9. 2002) platilo, že zástavní právo slouží k zajištění pohledávky pro případ, že dluh, který jí odpovídá, nebude včas splněn s tím, že v tomto případě lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy.

Podle § 165 odst. 1 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2002, není-li pohledávka zajištěná zástavním právem splněna včas, má zástavní věřitel právo na uspokojení své pohledávky z výtěžku zpeněžení zástavy. Totéž právo má zástavní věřitel, jestliže pohledávka byla po své splatnosti splněna jen částečně nebo nebylo-li splněno příslušenství pohledávky.

23. Právo zástavního věřitele domáhat se uspokojení zajištěné pohledávky ze zástavy může být v řízení před soudem vyjádřeno jen jako nárok na zaplacení zajištěné pohledávky (popřípadě též jejího příslušenství) s tím, že uspokojení této pohledávky se oprávněný zástavní věřitel může domáhat jen z výtěžku prodeje zástavy. Tímto způsobem lze vymáhat splnění povinnosti i po zástavním dlužníku, jehož věc je zástavou, a který současně není zavázaným z pohledávky, k jejímuž zajištění bylo zástavní právo zřízeno, tj. osobním dlužníkem (srov. právní názor vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 1997, sp. zn. [2 Cdon 967/97](#), uveřejněném pod č. 46/1998 Sb. rozh. obč.). Zástavního věřitele je proto třeba ve sledovaných souvislostech považovat za „věřitele zůstavitele“, byť zůstavitel měl postavení toliko zástavce a nikoliv již osobního dlužníka.

24. Jestliže zákon (v § 175v odst. 4, věta druhá o. s. ř.) výslovně spojuje s pravomocným skončením řízení o likvidaci dědictví mimo jiné i zánik zástavních práv zajišťujících pohledávky, jejichž dlužníkem je osoba odlišná od zůstavitele, je z výše uvedeného zřejmé, že odvolací soud (na rozdíl od soudu prvního stupně) dospěl v napadeném usnesení ke správnému závěru, pokud dovolatelku (jíž svědčilo k zajištění pohledávky za úvěrovými dlužníky zástavní právo k majetku zůstavitelky) považoval ve smyslu § 175t odst. 2, § 175v odst. 1, odst. 2 písm. c) a odst. 4 o. s. ř. za „věřitele zůstavitelky“.

25. Institut likvidace dědictví řeší (obdobně jako konkurz a v některých případech též výkon rozhodnutí nebo exekuce prodejem nemovité věci) konkurenci věřitelů a jejich pohledávek za zůstavitelem (úpadcem, povinným), a to za situace, kdy je dědictví předloženo. Obdobně je přitom v uvedených typech řízení i navazující řešení tohoto stavu, tj. přihlášení pohledávek věřiteli ve stanovené lhůtě, zpeněžení majetku (podstaty) zůstavitele (úpadce, povinného) a rozvržení jeho výtěžku mezi věřitele podle zákonem stanovených pravidel, kdy věřitelé jsou se svými pohledávkami rozděleni do jednotlivých skupin (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. [30 Cdo 4962/2016](#)).

26. Jakkoliv se likvidace dědictví a insolvenční, resp. exekuční či vykonávací řízení řídí odlišnými procesními pravidly, která se liší jak konkrétními předpoklady pro jejich nařízení, přihlašování věřitelů, zpeněžení majetku, zařazení věřitelů (jejich pohledávek) do skupin, účast věřitelů na tomto procesu, jakož i rozvržením výtěžku, je nepochybné, že daná řízení v základních rysech vykazují společné znaky. Dosavadní judikatura Nejvyššího soudu se také proto ustálila v názoru, podle něhož nařízením likvidace se zásadně mění smysl a účel dědického řízení, neboť zde již nejde o zjištění a deklaraci dědického práva po zůstaviteli, ale o zajištění úhrady pohledávek zůstavitelových věřitelů (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. [21 Cdo 1611/2013](#)).

27. Je-li proto zákonem výslovně předjímaným důsledkem nařízení likvidace zpeněžení veškerého známého majetku zůstavitele a po pravomocném skončení řízení o likvidaci dědictví též zánik neuspokojených pohledávek věřitelů, jejich zajištění a zánik zástavních práv zajišťujících pohledávky, jejichž dlužníkem je osoba odlišná od zůstavitele (§ 175v odst. 4 o. s. ř.), pak k zákonnému zániku uvedených pohledávek za dědici zůstavitele dochází zcela bez zřetele k tomu, zda se takoví věřitelé se svou pohledávkou do likvidace dědictví přihlásili. Z uvedeného plyne, že výzva soudu v usnesení o nařízení likvidace adresovaná věřitelům podle § 175t odst. 2, věty první o. s. ř., aby mu oznámili své pohledávky ve lhůtě, kterou v usnesení stanoví, a současně upozornění, že pohledávky, které nebudou při likvidaci uspokojeny, zaniknou, se týká všech pohledávek za zůstavitelem, a to zcela bez ohledu na jejich splatnost. Dovolatel právem vytyká argumentaci odvolacího soudu, že upřednostnění splatných pohledávek by bez rozumného důvodu upřednostňovalo věřitele s dříve splatnými pohledávkami před těmi, jejichž pohledávky byly v okamžiku smrti zůstavitele (popř. v době nařízení likvidace dědictví) ještě nesplacené, přestože by šlo např. o pohledávky zajištěné. Právním důvodem uspokojování pohledávek jednotlivých přihlášených věřitelů (včetně věřitelů zástavních) totiž není prodlení dlužníka, nýbrž jedinou rozhodnou právní skutečností je samotné nařízení likvidace dědictví spojené s existencí pohledávky věřitele. Odtud plyne, že otázka splatnosti přihlašovaných pohledávek jednotlivých věřitelů je při provádění rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku zůstavitele zcela nerozhodná.

28. Odkazy soudů obou stupňů na rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky nejsou přiléhavé, neboť uvedená rozhodnutí řeší skutkově i právně poněkud odlišnou problematiku a v nich učiněné závěry nejsou souměřitelné s okolnostmi právě projednávané věci. V usnesení ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. [21 Cdo 3537/2012](#), se Nejvyšší soud České republiky zabýval výlučně pořadím uspokojování pohledávek zajištěných zástavním právem a majetkem, z něhož se uspokojují. Ve vztahu k usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. [29 Cdo 549/2007](#), podle jehož závěru pro posouzení, zda a v jakém ohledu se zástavní právo může projevit jako dluh zatěžující dědictví, je

určující, zda ke dni smrti zůstavitele již zůstavitel měl povinnost z titulu zástavního práva strpět uspokojení dluhu osobního dlužníka z výtěžku zpeněžení zástavy, odvolací soud přehlédl, že závěry odkazovaného rozhodnutí nedopadají do poměrů nastolených likvidací dědictví, nýbrž vycházejí ze situace, kdy zástavní právo zatěžující majetek zůstavitele i nadále po jeho smrti působí proti zůstavitelovým dědicům a v průběhu dědického řízení nedochází k jakékoliv jeho modifikaci. Závěry přijaté v usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. [21 Cdo 616/2005](#), uveřejněném pod č. 5/2007 Sb. rozh. obč., se pak vztahují k řízení o soudním prodeji zástavy, jež bylo pro naplnění účelu uhrazovací funkce zástavního práva vyvoláno zástavním věřitelem a pro nějž je typické zjištění o splatném závazku osobního dlužníka. Tyto závěry však nejsou přenositelné do poměrů likvidace dědictví, v jejímž rámci dochází k realizaci zástavního práva na základě jiné právní skutečnosti.

29. Nejvyšší soud České republiky pro úplnost dodává, že i nyní účinná právní úprava likvidace pozůstalosti, která dále zpřesnila poměrně kusou úpravu likvidace dědictví provedenou v rozhodné době v § 175t až 175v o. s. ř., vychází i nadále z předpokladu, že se pohledávky věřitelů přihlašují bez ohledu na to, zda jsou splatné (srov. § 201 písm. a) a b) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále jen „z. ř. s.“), a to včetně těch věřitelů, kteří – stejně jako dovolatelka v nyní projednávané věci – uplatňují pohledávku proti třetí osobě, která je zajištěna majetkem patřícím do likvidační podstaty a věřitel přihlašuje právo na uspokojení této pohledávky ze zajištění (srov. § 243 odst. 1 z. ř. s.). Pravidlo o uspokojování rovněž nesplatných pohledávek při zpeněžování majetku dlužníka (povinného) bylo přitom v rozhodné době vlastní i řízení insolvenčnímu [srov. § 173 odst. 3 a § 250 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)], nebo řízení o výkon rozhodnutí a soudní exekuci [srov. § 336f a § 337c odst. 1, písm. b) a c), odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 69 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)].

30. Usnesení odvolacího soudu tedy není v právním posouzení otázky zpochybněné dovoláním správné. Protože nejsou splněny podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu usnesení odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky toto usnesení zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

31. Právní názor vyslovený v tomto usnesení je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne odvolací soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

32. Na odvolacím soudu nyní bude, aby znovu rozhodl o odvolání zástavního věřitele proti rozvrhovému usnesení. Při novém rozhodnutí odvolací soud rovněž nepřehlédne, že o odměně soudního exekutora za provedení dražby majetku zůstavitelky soud v řízení o dědictví nerozhoduje a že tuto odměnu platí (v dohodnuté nebo jinak stanovené výši) stát, jehož pohledávka tím vzniklá se při rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku zůstavitele uhrazuje v první skupině [srov. § 175v odst. 2 písm. a) o. s. ř.]. V projednávané věci však odměna soudního exekutora Mgr. J. K., LL. M. měla být podle výroku usnesení soudu prvního stupně uhrazena z výtěžku zpeněžení; státu tedy z důvodu úhrady této odměny nemohla vzniknout žádná pohledávka, která by se uhrazovala v první skupině, nicméně ani za toho stavu věci není žádný důvod k tomu, aby ji určoval soud v řízení o dědictví. Rozdělovanou podstatu o ni lze snížit jen v takové výši, v jaké soudnímu exekutorovi po právu náležela (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2015, sp. zn. [21 Cdo 1180/2014](#)).